

Dahiliyin Ulu Öndər zirvəsi

Hansısı tarixi şəraitdə dövlətə rəhbərlik missiyasını üzərinə götürən, xalqın gələcəyi baxımından tələpə yüklü qərarlar qəbul edən liderlərin ideya-siyasi irsinin tədqiqi, öyrənilməsi və gələcək nəsillərə çatdırılması bəzən obyektiv sosial tələbat kimi meydana çıxır. Bu baxımdan, əminliklə deyə bilərik ki, Azərbaycan xalqının müstəqillik tarixində inqilabi yeniliklərə imza atması - sosial-iqtisadi nailiyyətləri ilə sivil dünyanı heyratlandırməsi, yeni dünya düzəninə tələblərinə cavab verən çevik diplomatiyası ilə milli maraqları təmin etməsi, ümummillət lideri, dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu milli inkişaf modelinin parlaq nəticəsidir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin böyüklüyü, xalqa xidməti başlıca fəaliyyət məramına çevrilməsi ilə şərtlənir. Böyük strateq hələ respublikaya birinci rəhbərliyi dövründə - 1969-1982-ci illərdə Azərbaycanın nə zamansa müstəqillik qazanacağını özünəməxsus müdrikliklə görərək bu prosesə ciddi əsaslar hazırlayıb, xalqda milli "mən"-i və özünüdərk hissini gücləndirib.

Prezident İlham Əliyevin 29 sentyabr 2022-ci il tarixli "Azərbaycan Respublikasında 2023-cü ilin "Heydər Əliyev İli" elan edilməsi haqqında" Sərəncamında ulu öndərin həmin dövrdəki tarixi xidmətləri xüsusi qeyd olunub: "Tariximizin gedişatının və həyatımızın ahənginin köklü sürətdə dəyişdiyi, azadlıq və müstəqillik duyğularının milli düşüncəmizdə üstünlük təşkil etməyə başladığı bu illər Azərbaycanın quruculuq salnaməsinin ən parlaq səhifələridir. Ulu öndərin xalqın yaradıcılıq enerjisini bir məqsəddə yönəltməklə tarixi yaddaşın bərpası istiqamətinə atdığı qətiyyətli addımlar o dövrdə milli ruhun canlanmasına xidmət göstərmiş, özünüdərkli və soy-kökə qayıdırsı təmin etmiş, müs-

təqil dövlət quruculuğuna aparan yolun təməl daşına çevrilmişdir".

Ulu öndər Heydər Əliyev həmin illər respublikanın inkişafında ciddi əngələ çevrilmiş iqtisadi cinayətkarlığa, dövlət əmlakının mənimlənməsi, korrupsiya və rüşvətxorluq hallarına qarşı prinsipl mübarizə aparmaqla yanaşı, azərbaycanlılığı şərtləndirən adət-ənənələrin, milli dəyərlərin, düşüncə sisteminin ictimai şüurda möhkəmlənməsinə xidmət edən layihələrin reallaşdırılmasını təmin etmişdir. Böyük stratejin rəhbərliyi ilə reallaşdırılan genişmiqyaslı tədbirlər bir tərəfdən respublikanın aqrar-sənaye potensialının gücləndirilməsinə, digər tərəfdən gələcək müstəqilliyinə etibarlı zəmin formalaşdırılmasına, mövcud resursların bu istiqamətdə sərfərlənlünməsinə yönəlmişdi. Müstəqilliyin təməlini haqlı olaraq iqtisadi azadlıqda görən ümummilli lider ittifaq əhəmiyyətli iri müəssisələrin respublikamızda inşası üçün əzmkar mübarizə aparır, əksər halda buna nail olurdu. Bakı Məişət Kondisionerləri, Dərin Özüllər zavodları və digər strateji əhəmiyyətli müəssisələrin respublikamızda inşası Heydər Əliyevin keçmiş ittifaq rəhbərliyi ilə apardığı səmərəli danışıqlar sayəsində mümkün olmuşdu. Əgər 1969-cu ilədək olan 100 il ərzində Azərbaycanda 735 böyük sənaye obyektii tikilmişdisə, Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi dövrlərdə onların sayı 1048-ə çatdırılmışdı.

Heydər Əliyevin böyük fədakarlıqları nəticəsində Azərbaycan keçmiş SSRİ-də neft hasilatı, emalı, geosiyasi kəşfiyyatı ilə məşğul olan aparıcı dövlətlərdən birinə çevrilmiş, əldə olunan iqtisadi dividendlər birbaşa respublikamızın inkişafına yönəldilmişdir. 1971-ci il martın 28-də Azərbaycanda 1 milyardinci ton neftin çıxarılması da ittifaq əhəmiyyətli hadisə kimi qeyd edilmişdi.

Ümumiyyətlə, Heydər Əliyevin Azərbaycana birinci rəhbərliyi dövründə reallaşdırılan global layihələr 1991-ci ilin oktyabrında dövlət müstəqilliyinin bərpasına nail olmuş ölkəmiz üçün möhkəm iqtisadi bazis rolunu oynayıb. Ulu öndər Heydər Əliyev 1991-ci ildə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Sovetinin sədri kimi Türkiyənin "Zaman" qəzetinə müsahibəsində demişdir: "Mən SSRİ respublikalarının nə vaxtsa müstəqillik əldə edəcəklərini düşünürdüm. O illərdə Azərbaycanın da müstəqil bir müsəlman dövləti olmasını arzu edirdim. Məni istefaya getməyə məcbur edənlərin məqsədləri də Azərbaycanın

müstəqillik qazanmasının qarşısını almaq idi".

Dövlət müstəqilliyinin bərpasından sonrakı ilk illərdə respublikada müşahidə edilən mürəkkəb proseslər - milli dövlətçiliyə qarşı güclənən daxili və xarici təhdidlər, vətəndaş qarşıdurması, anarxiya və xaos mühiti göstərdi ki, yaranmış acınacaqlı vəziyyətdən çıxış yolunu yalnız ulu öndər Heydər Əliyev kimi müdrik siyasətçi müəyyən edə bilərdi. 1993-cü ilin iyun ayında xalqın istəyi ilə Naxçıvandan Bakıya qayıdan, kifayət qədər gərgin bir dövrdə respublikaya rəhbərlik missiyasını üzərinə götürən Heydər Əliyev qısa müddətdə ictimai-siyasi sabitliyin təminatına, hakimiyyət böhranının və vətəndaş qarşıdurmasının aradan qaldırılmasına nail oldu.

Həmin dövr cəmiyyətdə həllini gözləyən bir sıra problemləri - yeni iqtisadi-siyasi sistemin qurulmaz reallıqlarının ictimai rəydə hələ yaxşı dərk olunmadığını, dövlətçilik üçün daxili və xarici təhdidlərin aradan qalxdığını, sivil siyasi münasibətlər sisteminin formalaşmadığını nəzərə alan ulu öndər Heydər Əliyev totalitar düşüncə tərzinin ziyanlı komplekslərindən azad olmamış cəmiyyətin liberal demokratik islahatlara tədricən hazırlanmasını daha düzgün sayırdı. Bunun üçün dövlət idarəetmə sisteminə institusional xarakterli islahatların həyata keçirilməsini təmin edən iqtisadi inkişaf üçün etibarlı zəmin hazırlayan, hüquq qaydalarını möhkəmləndirən böyük strateq demokratiyanı üstqurum kimi dəyərləndirərək onun bazisində, təməlinə iqtisadiyyatın dayanıqlığını böyük müdrikliklə vurğulayırdı.

Yeni iqtisadi-iqtisadi formasiyanın tələblərinə, bazar münasibətlərinə cavab verən milli iqtisadi inkişaf modelini irəli sürən ümummilliləşdirilmiş ölkənin coğrafi mövqeyini, tranzit-kommunikasiya imkanlarını, zəngin karbohidrogen resursların tarixi təsərrüfatçılıq ənənələrini, xalqın milli mədəniyyətini və digər spesifik xüsusiyyətlərini də nəzərə almışdır. Bu inkişaf modeli özəl mülkiyyətin, azad rəqabətin, sahibkarlığın bütün təşkilatı-struktur formalarının təməli ilə yanaşı, sosialyö-nümlü məsələlərin həllini də xüsusi önə çəkirdi. Azərbaycanın milli-iqtisadi inkişaf modeli bir sıra cəhətlərinə görə digər dövlətlərin təcrübəsindən fərqlənir və müəyyən üstünlükləri ilə seçilir.

İqtisadi islahatların sürətlənməsi istiqamətin-
də atılan mühüm addımlardan biri də 1994-cü il-
də "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanması, Qərb şir-
kətlərinin Xəzər hövzəsinə külli miqdarda inves-
tisiya yatırması idi. Böyük müdrikliklə gerçəkləş-
dirilən yeni neft strategiyası sonrakı mərhələdə

milli iqtisadiyyatın hərtərəfli inkişafı üçün möhkəm iqtisadi təmələ çevrildi. "Əsrin müqaviləsi"nin praktiki cəhətdən reallaşması sənayenin bir çox sahəsinə sərmayələrin yönəldilməsi, yeni istehsal müəssisələrinin istifadəyə verilməsi ilə ölkədə dirçəlişin təməli qoyuldu.

Heydər Əliyev ölkədə aparılacaq iqtisadi islahatların hüquqi əsaslarının da müəyyənləşdirilməsini vacib sayırdı. Məlum olduğu kimi, ulu öndərin rəhbərliyi ilə hazırlanaraq 1995-ci il noyabrın 12-də ümumxalq səsverməsi ilə qəbul edilmiş Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasında milli iqtisadi inkişaf modelinin əsas prioritetləri göstərilib, insanların firavan yaşayışının təmin edilməsi dövlətin ali məqsədi kimi təsbit edilib.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 2001-ci ilin noyabrında Bakıda Dünya Azərbaycanlılarının I Qurultayı keçirilmiş, bununla da xarici ölkədə yaşayan həmvətənlərimizin monolit birliyi təmin olunmuşdur. Heydər Əliyevin məqsədyönlü fəaliyyəti sayəsində ölkəmizdə səhiyyə, elm, təhsil sahəsində uğurlu nəticələrə imza atılmış, türk dövlətləri ilə əlaqələr möhkəmlənmişdir. Ümummilli lider Heydər Əliyevin müdrikliklə irəli sürdüyü inkişaf strategiyası onun layiqli davamçısı, Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir. Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycan son illərdə Cənubi Qafqazın ən dinamik inkişaf edən, sabit və qüdrətli dövlətinə çevrilib.

Azərbaycanın İkinci Qarabağ müharibəsində cəmi 44 gün ərzində qazandığı tarixi Zəfərdən sonra işğaldan azad edilmiş ərazilərin ümumi iqtisadiyyata inteqrasiyası prosesi genişlənərək regional inkişaf prosesinin ayrılmaz halqasına çevrilib. Dövlət başçısı İlham Əliyevin Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarına muntəzəm səfərləri, həyata keçirilən bərpa və yeni dənqurmanın gediş ilə tanış olması Böyük Qayıdış proqramının icrasının ölkə üçün prioritet məsələ olduğunu bir daha təsdiqləyir.

Əminliklə deyə bilərik ki, ulu öndər Heydər Əliyevin milli maraqlara əsaslanan mütərəqqi ideya və siyasi baxışlarını, gələcəyə hesablanmış planlarını praktik şəkildə gerçəkləşdirməyə müvəffəq olmuş Prezident İlham Əliyev Azərbaycanı inqilabi xarakterli islahat və yeniliklərə müəlliflik edir.

**Əsədulla SULTANOV,
Azərbaycan Tibb Universiteti
Tədris-Cərrahiyyə Klinikasının
direktoru.**